

آخرین احرام حضرت سیدالشهدا (ع) قبل از عزیمت به عراق

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين و الصلوة و السلام علي محمد (ص) خير خلقه و خاتم رسله و علي آله الطاهرين الذين اذهب الله عنهم الرجس و طهرهم تطهيراً سيما الامام الشهيد بكر بلا قتيل العبرات و اسير الكربات حسين مصباح الهدى و سفينه النجاه شكى نيست كه يكي از گناهان كبيره و معاصي ناخوشودني دروغ بستن به پيغمبر (ص) و جان نشينان آن حضرت مي باشد بطوري كه فقهاء عظام و مراجع عاليقدر شيعه در رساله هاي عمليه، نسبت دروغ عمدي بر پيغمبر (ص) و امام (ع) را يكي از مبطلات روزه شمرده اند كه اگر روزه دار عمداً مطلبي را كه پيامبر و امام معصوم نفرموده و يا عملي را كه انجام نداده اند به آنان نسبت بدهد با كار حرامي روزه خود را باطل کرده است.

حتي فقهاء تصريح دارند كه نه تنها با گفتن، بلكه با اشاره و نوشتن دروغ به پيغمبر و امام نيز روزه باطل مي شود. پس گفتن يا نوشتن اينكه حضرت سیدالشهداء عليه آلاف التحية و الثناء در آستانه عزيمت به عراق، با تبديل احرام حج تمتع خود، به عمره مفرده، از احرام خارج شدند هرگاه از روي علم و عمد بوده باشد، مسئله روشن است و اگر از روي ناآگاهي بوده باشد جاي تأسف است كه با وجود صراحت آيه قرآن و احكام فقهيه مسئله آنچه را كه در افواه عامه غلط مشهور گرديده مي گویند و يا مي نویسند؟ و تبديل احرام حج به عمره اگر آگاهانه به حضرت امام حسين عليه السلام نسبت داده شود، جسارت به مقام شامخ و ساحت مقدس آن بزرگوار روي له الفداء محسوب مي شود.

اگر نسبت دادن چنين مطلبي از كساني باشد كه خودشان اهل تحقيق نبوده و علم كافي ندارند جاي تعجب نيست، بلكه تعجب و تأسف از صاحبان علم و دانشمندان و پژوهشگراني است كه بدون دقت نظر در چنين مطلب مهم فقهيكه با مذهب تشيع مرتبط است، فقط آنچه را كه غلط مشهور گرديده نقل مي كنند و از صحت و سقم قضيه ناآگاه هستند.

البته سعي و تلاش رجال علمي از مورخين و محدثين و ذاكرين مقاتل و گویندگان و مداحان اهل بيت عصمت و طهارت (ع) كه بعد از شهادت سرور آزادگان حضرت اباعبدالله الحسين عليه السلام تا به امروز، حوادث جانسوز عاشورا و اهداف قيام آن حضرت و كلمات در ريار و خطبه هاي آن بزرگوار را در نهضت خونين كربلا، با تحمل زحمات نوشته و گفته اند، جاي بسي تقدير است و شكى نيست كه قلم و بيان آنها در زنده نگه داشتن اين نهضت مقدس تا به امروز كه هر ساله بيش از بيش بر رونق آن افزوده مي شود، سهيم مي باشد، جزاهم الله خير الجزاء كه در حقيقت ما هر توشه اي كه در اين باره داريم از خوشه خرمن آن بزرگان است.

اما آنچه مايه تعجب بوده عبارت از اين است كه چرا افراي بدون علم و آگاهي و بدون تحقيق، در موقع ذكر وقايع و حوادث تاريخي در فعل و عمل حضرت امام حسين (ع) در فريضه مهم حج و عمره، از خود اظهار نظر نموده اند با علم به اينكه فريضه حج از ارکان اسلام است و با علم به اينكه امام معصوم (ع) مفترض الطاعه بوده و فعل و قول و عمل او بر همه حجت شرعي است.

بر همين اساس در سال نوآوري و شكوفائي در ايامي كه اختصاص به عزاداري آن حضرت دارد، اين كمترين نوكر آستان مقدس آن حضرت (ع) تحقيقاتي را كه در سنوات عدیده در مورد احرام سیدالشهداء (ع) داشته ام با قلمي قاصر به رشته تحرير در مي آورم و مبحث تحقيق بر اساس سه محور مي باشد:

1- عدم جواز و مشروعيت تبديل احرام حج تمتع به عمره مفرده در فقه شيعه بر مصدود.

2- جواز خروج از مگه مگرمه بر شخص محصور و مصدود بعد از انجام اعمال عمره تمتع.

3- نوع حج و يا عمره حضرت امام حسين (ع) قبل از عزيمت به عراق چه بوده است؟

با استعانت از خداوند تعالي و عنايت خامس آل عبا حضرت سیدالشهداء عليه السلام قبل از ورود به مبحث علمي مسئله لازم است جهت روشن شدن مطلب احكام محصور و مصدود كه در مناسك حج فقهاء عظام و كتب فقهيه بيان گرديده، ذكر شود كه آيا محصور كيست و مصدود كدام است و اين افراد چگونه بايد از احرام خود محلل گردند؟ كه اگر در اين باره دقت بيشتري شود، معماي قضيه روشنتر خواهد شد.

(محصور و مصدود)

قاعده عظيم الشان انقلاب اسلامي حضرت آيت الله العظمي امام خميني رضوان اله عليه در مناسك حج در باب محصور و مصدود چنين مي فرمايند:

مصدود عبارت است از كسي كه دشمن او را منع كند از عمره يا حج، و محصور آن است كه بواسطه مرض ممنوع شود از عمره يا حج.

اگر كسي احرام عمره را بست و بعد از آن دشمني يا كسي ديگر از قبيل عمال دولت يا غير آنها، او را منع كنند از رفتن به مگه و راه ديگري نباشد جز آن راهي كه ممنوع است يا اگر باشد مؤونه آن را نداشته باشد مي تواند در همان محل كه ممنوع شده يك شتر يا گاو يا يك گوسفند قرباني كند و از احرام خارج شود و احتياط واجب آن است كه به نيت تحليل قرباني كند و به

احتیاط واجب قدری از مو یا ناخن خود را بگیرد و در این صورت بر او همه چیز حلال می شود حتی زن. تحقق پیدا می کند مصدود بودن در حجّ به اینکه به هیچ یک از وقوف اختیاری و اضطراری عرفه و مشعر نرسد، بلکه تحقق پیدا می کند اگر نرسد به چیزی که به فوت آن، حجّ فوت می شود هر چند از روی علم و عمد نباشد، بلکه ظاهراً تحقق پیدا می کند به اینکه بعد از وقوفین منع کنند او را از منی و مگه و نتواند نایب بگیرد، بلکه اگر منع کنند از اعمال منی یا اعمال مگه، با عدم امکان نائب ...

کسی که مصدود شد از آمدن به مگه یا از اتمام اعمال یا از بجا آوردن اعمالی که به ترک آنها، حتّی به غیر عمد حج باطل می شود به دستوری که گفته شد از احرام خارج شده (مناسک حج حضرت امام خمینی ره باب محصور و مصدود). تمام فقهاء شیعه در کتب فقهی خود اتفاق نظر دارند که مصدود و محصور با شرایطی که از مناسک حجّ حضرت امام ره به آن اشاره گردید، واجب است با قربانی و تقصیر و یا حلق از احرام خارج شوند و دلیل متیقن آن صراحت آیه شریفه است که خداوند متعال در قرآن منزل می فرماید:

وَ اَيُّمُوا الْحَجَّ وَ الْعُمْرَةَ لِلّٰهِ قٰنِ اٰحْصِرْتُمْ مِمَّا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَ لَا تَحْلِقُوا رُؤُوسَكُمْ حَتّٰى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا اَوْ يَهْ اَذًى مِّنْ رَّاسِهِ فَعِدْيَةٌ مِّنْ صِيَامٍ اَوْ صَدَقَةٍ (بقره آیه 196).

و حجّ و عمره را برای خدا به اتمام برسانید و اگر محصور شدید (و موانعی مانند ترس از دشمن یا بیماری اجازه نداد که پس از احرام بستن وارد مگه شوید) آنچه از قربانی فراهم شود ذبح کنید و از احرام خارج شوید و سرهای خود را تراشید تا قربانی به محلّش برسد و اگر کسی بیمار بود و ناراحتی در سر داشت (و ناچار بود سرخود را تراشد) باید فدیّه و کفّاره ای از قبیل روزه یا صدقه یا گوسفندی بدهد.

از آیه شریفه استفاده می شود که شخص محصور و مصدود واجب است با قربانی و تقصیر و حلق از احرام خارج شود و محلّ قربانی مصدود که دشمن او را منع کرده همان محلّ مصدود شدن وی می باشد و محلّ قربانی محصور محلّ قربانی است. بطوریکه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله در سال ششم هجری در ماه ذیقعدّه با عده ای از مسلمانان که عدد آنها را هفتصد و تا یکهزار و چهارصد تن نقل کرده اند، از مدینه به طرف مگه بقصد انجام عمره مفردّه حرکت کردند و آن حضرت در ذی الحلیفه که اکنون بنام مسجد شجره معروف است با پوشیدن لباس احرام به عمره محرم شدند و آن حضرت در این سفر هفتاد شتر که نشانه قربانی بر آنها زده بودند به همراه خود بردند تا مشرکین بدانند که قصد پیامبر فقط انجام اعمال عمره است و برای جنگ به مگه عزیمت نکرده اند.

پیامبر عظیم الشان اسلام (ص) با همراهان خود لبیک گویان تا (عسفان) که در دو منزلی مگه است پیش راندند و در آنجا به مردی بنشین نام که از قبیلّه خزاعه بود، برخوردند و رسول خدا (ص) اوضاع مگه را از او پرسیدند که بشیر در پاسخ آن حضرت عرض کرد، که قریب از حرکت شما مطلع گردیده و همگی جهت جلوگیری از حرکت شما به مگه از شهر خارج شده و سوگند یاد کرده اند که نگذارند به هیچ قیمتی شما داخل شهر مگه شوید و حتّی خالد بن ولید را با دو بیست نفر سوار جلوتر از خود فرستاده اند.

به نقل مورخین در آن سال مشرکین مانع ورود آن حضرت به مگه شدند و قراردادی در چند ماده بین رسول خدا (ص) و مشرکین نوشته و امضاء گردید که به صلح (حدیبیه) معروف است.

بدنبال امضاء این قرارداد، حضرت رسول اکرم (ص) با نحر قربانی و سرتراشی از احرام عمره خارج شدند و سپس منادی آن حضرت (ص) در بین مسلمانان ندا کرد که قربانی ها را ذبح و نحر کرده و سرها را بتراشید و از احرام خارج شوید. پس شخص مصدود اگر بعد از احرام بستن به حجّ یا عمره در محلی که مصدود گردید، اگر هیچ راهی برای اتمام اعمال بعد از احرام نبوده باشد در همان محل باید با قربانی و سرتراشی از احرام خود خارج شود چون مقدور نیست که چنین شخص مصدودی با تبدیل احرام حجّ به عمره یا با تبدیل عمره تمتّع به عمره مفردّه از احرام خارج شود.

وقتی که دشمن کسی را از ورود به مگه و یا ورود به عرفه و مشعر و اعمال مگه مانع می شود مگر با تبدیل احرام به عمره دشمن از ممانعت خود منصرف خواهد شد تا چنین شخص بتواند در مگه اعمال عمره تبدیل شده را انجام دهد؟ در نتیجه ادّعای اینکه مصدود با تبدیل احرام به عمره، از احرام خارج می شود اصلاً معنی ندارد، که در اینجا باید پرسید آیا برای انجام اعمال عمره تمتّع و یا حجّ تمتّع، ورود به مگه بر شخص مصدود لازم است و برای انجام عمره مفردّه، ورود به مگه لازم نیست؟ که جواب منفی است چون در هر دو حالت ورود به مگه لازم است و شخص محرم را که مصدود گردیده بطور کلی دشمن از انجام تمام اعمال مگه منع کرده است.

از بیان حکم مصدود در اسلام، چنین استفاده می شود که اگر حضرت اباعبدالله الحسین (ع) به حجّ تمتّع احرام بسته بودند، به حکم مصدودی که هیچ راهی برای اتمام و انجام اعمال نداشت، عمل می کردند که همان ذبح قربانی و سرتراشی است و با انجام آن از احرام حجّ خارج می شدند.

پس بدلائل متقضی که ذکر خواهد شد، به یقین می توان ادّعا نمود که در فضایه احرام حجّ امام حسین (ع) در حقیقت احرام حجّی وجود نداشت تا در محلی که مصدود گردید با قربانی و سرتراشی از احرام خارج شوند و یا بقول غلط مشهور احرام حجّ خود را به عمره مفردّه تبدیل نمایند، بلکه آن حضرت در آستانه خروج از مگه در حال احرام حجّ تمتّع نبودند و این مطلب را به چند دلیل می توان اثبات نمود.

اولاً براساس شواهد معتبر تاریخی و روایی، حضرت امام حسین (ع) صبحگاهان بعد از ادای فریضه صبح آماده حرکت به سوی عراق شده اند بطوریکه همه مورّخین در ساعت خروج آن حضرت اتفاق نظر دارند و در مورد تاریخ حرکت سیدالشهداء (ع) از

مکه، با وجود اختلاف، صحیحترین خبر، قول مرحوم سیدین طاووس در کتاب لهوف است که معتبرترین مقتل در نزد امامیه می باشد که آن مرحوم می گوید: امام حسین (ع) روز سه شنبه سوم ذیحجه و به قولی روز چهارشنبه هشتم ذیحجه (روز ترویبه) سال 60 هجری پیش از آنکه از شهادت مسلم مطلع شود، از مکه خارج شدند زیرا امام حسین (ع) روزی از مکه بیرون آمد که در همان روز مسلم به شهادت رسیده بود.

پس خروج آن حضرت یا در روز سوم بوده و یا روز هشتم ذیحجه بوده است که اگر روز سوم صحیح باشد در آن روز وقت استحبابی احرام حج که در روز ترویبه (ششم ذیحجه) مستحب است، نرسیده بود تا امام (ع) در موقع خروج در حال احرام حج بوده باشند.

و اگر تاریخ خروج آن حضرت از مکه در روز هشتم صحیح بوده باشد، باز امام حسین (ع) در آن روز به حج احرام نبسته بودند تا از احرام آن خارج شوند بخاطر اینکه امام (ع) در آخر خطبه معروف خود که در مقاتل و کتب تاریخ نقل شده، و این خطبه را یک روز قبل از حرکت خود از مکه ایراد فرموده اند، همگان را از حرکت خود مطلع کرده اند.

و آن حضرت با بیان این جمله به خطبه خودشان پایان داده اند که فرمود:

مَنْ كَانَ بَدَلًا فِينَا مُهَجَّتَهُ وَ مَوَظِنًا عَلَيَّ لِقَاءِ اللَّهِ تَفْسَةً قَلْبِي رَحَلٌ مَعَنَا قَائِي رَاحِلٌ مُصِيحًا إِنشاءالله.

یعنی آگاه باشید: هر یک از شما که حاضر است در راه ما از خون خویش بگذرد و جان خود را در راه شهادت و لقاء پروردگار نثار کند، پس آماده حرکت با ما باشد که من فردا صبح حرکت خواهم کرد انشاءالله

امام (ع) در میان نوزده نفر از بنی هاشم و حدود شصت نفر از اصحاب خود، که در کربلا با آن حضرت بودند و در میان جمع کثیری از افرادی که در مکه حضور داشته و سخنان آن حضرت را می شنیدند، به همه اعلان نمود که فردا صبح حرکت خواهند کرد، حتی حضرت سیدالشهداء (ع) بعد از ایراد فرمودن این خطبه، رأی کسانی را که از روی مصلحت می خواستند آن حضرت را از عزیمت به عراق منصرف نمایند، قبول نکرد. پس نتیجه می گیریم که اگر صبح روز هشتم تاریخ حرکت امام (ع) بوده، این خطبه را امام (ع) در روز هفتم ذیحجه خوانده اند و امام (ع) با علم به خروج، قبل از فرا رسیدن روز مستحبی احرام حج (روز ترویبه) قطعاً به حج تمتع احرام نبسته اند.

ثانیاً مستحب است احرام حج در روز هشتم ذیحجه انجام گیرد و قطعاً اباعبدالله الحسین (ع) که امام معصوم است به تمام مستحبات عمل می کردند پس با وجود خوف و خفگان و جو حاکم در مکه چرا زودتر احرام بسته اند بطوریکه در کتب معتبره مسطور است که یزید علیه اللعنه عمروبن سعید بن عاص را با لشگری به سوی مکه فرستاد و او را والی امر موسم و امیر تمام حجاج نمود و به او سفارش کرد که مخفیانه امام حسین (ع) را دستگیر کند و اگر نتوانست به قتلش برساند و عمروبن سعید در همان سال با عده ای از شیاطین بنی امیه دسیسه کرد و به آنها امر نمود که امام حسین (ع) را در هر حال به قتل برسانند و زمانی که حضرت امام حسین (ع) از این امر آگاه گردید، برای حفظ حرمت حرم امن الهی از مکه خارج گردیدند و یک روز قبل از حرکت، عزیمت خود به عراق را در مجمع عام اعلان کردند، آیا با این شرایط چه انگیزه باعث شده بود که امام (ع) عمل مستحبی را که همان احرام حج در روز هشتم بود، ترک کرده و جلوتر از وقت استحباب، احرام بسته باشند بلکه یقیناً قضیه عکس آن است یعنی امام (ع) نه به حج تمتع احرام بسته اند و نه کار مستحبی را ترک کرده اند و قبل از ترویبه احرام حج تمتع تحقق نیافته است.

ذکر این نکته نیز لازم است که حضرت امام حسین (ع) بنقل از تاریخ، 25 بار از مدینه به مکه سفر کرده بودند حتی مسیر مدینه به مکه را با وجود مرکب، با پای پیاده پیموده اند و حج واجب بر ذمه آن حضرت نبود تا با وجود آن اوضاع و احوال بر حج تمتع محرم شوند و دعای معروف عرفه را که به دعای امام حسین (ع) در روز عرفه مشهور است، در سال 57 هجری در پائین جبل الرحمة خوانده اند.

ثالثاً حضرت امام حسین (ع) علاوه بر علم امامت که خود یک مبحث کلامی است از اخبار حضرت رسول اکرم (ص) و حضرت امیرالمومنین علی (ع) از شهادت خویش حتی زمان و مکان شهادتش با خبر بود، آیا با وجود همه اینها جای شک و تردید باقی می ماند که آن حضرت به حج تمتع، آنهاهم جلوتر از روز مستحبی، احرام بسته و محرم شده اند؟ تا حکم مسئله مصدود پیش آید یا بقول غلط مشهور تبدیل احرام لازم باشد.

تذکر این مطلب تاریخی نیز لازم است که آن حضرت در یکی از سفرهایش که محرماً از مدینه خارج شده بودند، در زمان حیات حضرت امیرالمومنین (ع) مسئله محصور به آن حضرت اتفاق افتاد و با قربانی و سرتراشی از احرام خارج شده و به مدینه برگشتند و این قضیه تاریخی را مرحوم مجلسی در جلد 44 بحار ص 303 و مرحوم کلینی در جلد 4 کافی ص 369 از حضرت امام صادق (ع) نقل کرده اند که حسین بن علی علیهما السلام وقتی از مدینه با حال عمره خارج شدند و در وسط راه مدینه و مکه مریض شده و به علت مریضی نتوانستند به راه خود ادامه دهند و این خبر در مدینه به حضرت امیرالمومنین علی علیه السلام رسید، پس حضرت علی (ع) در طلب آن حضرت از مدینه خارج و (در سقیاء) که محلی مابین مدینه و وادی صفراء می باشد به امام حسین (ع) رسیدند در حالیکه امام حسین (ع) مریض بود پس امیرالمومنین (ع) فرمود: فرزندانم از چه ناراحتی؟ (علت مریضی تو چیست؟) امام حسین (ع) عرض کرد: از سر درد ناراحت هستم، پس امیرالمومنین (ع) شتری خواست و آن را نحر کرد و امام حسین (ع) را حلق نمود و او را از احرام خارج کرده و به مدینه بازگرداند و وقتی بهبود یافت عمره بجای آورد که این مطلب نیز مؤید بحث ما در حکم محصور و مصدود است.

اما مطلب دیگر در مورد احرام عمره تمتع حضرت امام حسین (ع) می باشد، که لازم است در این باره بحث شود که آیا حضرت اباعبدالله الحسین (ع) به احرام عمره تمتع، محرم شده بودند؟ یا خیر، در روشن شدن مطلب، به شرایط احرام عمره تمتع

اشاره می شود:

1- احرام عمره تمتع باید در ماههای حج (شوال، ذیقعده و ذیحجه) انجام گیرد و در غیر این ماهها احرام عمره تمتع صحیح نمی باشد.

2- محل احرام بستن به عمره تمتع یکی از مواقیت پنجگانه است باین معنی که از خارج حرم مانند تنعیم، که از آنجا می شود به عمره مفرده احرام بست، نمی توان به عمره تمتع محرم شد، بلکه واجب است به یکی از میقاتهای پنجگانه رفته و از آنجا به عمره تمتع احرام بسته شود.

3- بعد از اتمام اعمال عمره تمتع در مکه (طواف، نماز، سعی، تقصیر) شخص متمتع گرچه از احرام خارج شده ولی خروج وی از مکه، تا زمان وقوف به عرفات، حرام است و باید در مکه بماند و سپس برای حج محرم شده و به عرفات برود.

4- عمره تمتع قسمت اول حج تمتع می باشد و بعد از اعمال عمره تمتع، انجام اعمال حج واجب است.

حضرت امام حسین (ع) در آخر ماه رجب سال 60 هجری از مدینه خارج شده و در میقات مسجد شجره به عمره مفرده احرام بستند بخاطر اینکه ماه رجب از ماههای حج نیست و بعد از ورود به مکه با انجام اعمال عمره مفرده از احرام خارج شدند و آن حضرت ماههای شعبان و رمضان و ذی قعدة و چند روزی از ذیحجه را که بیش از چهار ماه می باشد در مکه ماندند.

هرگاه امام (ع) در صدد آن بودند که به عمره تمتع محرم شوند، در ماه حج از مکه خارج شده و به یکی از مواقیت پنجگانه می رفتند و به عمره تمتع محرم می شدند، و این مطلب در تاریخ نقل نشده و کسی به آن اشاره نکرده است.

و اگر گفته شود احرام عمره مفرده اگر در ماه حج انجام گیرد، در حج مستحبی می توان با تبدیل آن به تمتع، حج بجا آورد، در جواب باید گفت: که این موضوع از مبحث ما خارج است. توضیح مطلب اینکه هرگاه امام حسین (ع) از طرف عمال بیزید مصدود نمی شدند، چون حج واجب به ذمه نداشتند، می توانستند با تبدیل عمره مفرده در ماه حج به عمره تمتع، حج مستحبی انجام دهند که این عمل مربوط بخود آن حضرت بود و کسی نمی تواند در این باره اظهار نظر نماید.

و در صورتیکه فرض شود امام حسین (ع) در ماه حج به عمره تمتع احرام بسته بود و بعد از اتمام اعمال آن مصدود شدند، در این صورت نیز آن حضرت با مصدود شدن، می توانستند از مکه خارج شوند، بطوریکه در مناسک حج محشّی از حضرت امام (ره) سؤال می شود که آیا بعد از انجام عمره تمتع اگر شخص متمتع مصدود شود آیا می تواند بدون اعمال حج از مکه خارج شود؟ که در جواب می فرمایند: می تواند از مکه خارج شود و چیزی بر او نیست. (یعنی نه قربانی لازم دارد و نه احتیاج به سرتراشی است)

پس حضرت امام حسین(ع) به عمره تمتع محرم نشده بودند و در صورت محرم شدن با انجام اعمال آن از احرام خارج شده بوده اند و اگر بعد از آن مصدود شدند می توانستند از مکه خارج شوند.

اگر چنانکه ادعا شود حضرت اباعبداله الحسین (ع) با توجه به اینکه بیش از چهار ماه در مکه اقامت کرده و موقتاً ساکن مکه گردیده بودند و این چنین شخص مقیم در مکه می تواند حج افراد و یا حج قران بجا بیاورد و در حج قران و افراد، بعد از احرام بستن در حال احرام می مانند و با همان احرام از مکه به عرفات و مشعر رفته و روز عید قربان از احرام خارج می شوند و شاید امام حسین (ع) در مکه در حال احرام حج افراد و یا قران مصدود گردیده و حج خود را به عمره مفرده تبدیل کرده اند، در جواب باید گفت که در مصدود نوع حج و عمره فرق نمی کند وقتی بعد از احرام بستن انسان مصدود شود و هیچ راهی برای ادامه اعمال احرامی که بسته است، نداشته باشد، حکم او همان حکم مصدود است که باید با قربانی و سرتراشی از احرام خارج شود.

از مطالب گذشته بحث چنین به نتیجه می رسیم که حضرت اباعبداله الحسین (ع) در آخرین سفر خویش به مکه مکرمه قبل از عزیمت به عراق، نه در حال احرام حج تمتع بوده اند و نه عمره تمتع انجام داده بودند و به مرحله آخر مبحث می رسیم که آن حضرت (ع) چه احرامی بسته بودند؟

همانطوریکه ذکر گردید امام حسین (ع) در آخر ماه رجب به عمره مفرده از میقات مسجد شجره (ذی الحلیفه) محرم شدند و با رسیدن به مکه و انجام اعمال عمره، از احرام خارج شدند و چون در هر ماه انجام عمره مفرده شرعاً مستحب است، آن حضرت نیز در هر ماه قمری که در مکه اقامت داشتند يك عمره مفرده بجای آورده اند و معلوم است کسی که در شهر مکه است اگر بخواهد عمره مفرده انجام دهد باید از مکه خارج شده و از ادنی الحلّ مانند تنعیم که نزدیکترین محلّ به مکه می باشد به عمره مفرده احرام بسته و برای انجام اعمال آن که طواف و نماز آن و سعی مابین صفا و مروه و تقصیر یا حلق و طواف نساء و نماز آن می باشد، به مکه برگردد و بعد از انجام نماز طواف نساء ، تمام محرّمات احرام بر وی حلال می شود.

اما کسی که در شهر مکه است اگر بخواهد حج تمتع بجا آورد برای احرام عمره تمتع آن که قسمت اول حج تمتع است باید از مکه خارج شده و به یکی از میقاتهای پنجگانه معروف مانند مسجد شجره در مدینه و یا یلملم و قرن المنازل برود و از میقات احرام به بند و از ادنی الحلّ همانند تنعیم نمی شود به عمره تمتع احرام بست، توضیح اینکه حج تمتع بر کسانی واجب است که محل زندگی آنان شانزده فرسخ و بیشتر از مکه فاصله دارد و حج افراد و قران مخصوص کسانی است که در مکه مقیم می باشند.

کسی که حج واجب به ذمه ندارد می تواند در ماههای حج عمره مفرده بجای آورد و واجب نیست کسی که حج واجب خود را انجام داده، اگر چه در مکه بوده باشد، حج انجام دهد.

همانطوریکه حضرت امام حسین (ع) در ماه حج، عمره مفرده بجای آورد و این دو مطلب (عمره در ماه حج و عمره مفرده امام (ع) از دو روایت صحیح از راویان موثق ، استفاده می شود که دلیل مدّعی ما است و هر دو روایت از حضرت امام صادق علیه

السلام نقل شده است.

مرحوم کلینی هر دو روایت را در کتاب اصول کافی که از کتب اربعه شیعه است در جلد 4 صفحه 535 نقل کرده اند و همچنین صاحب وسائل الشیعه در ابواب عمره و صاحب بحار الانوار در جلد 45 صفحه 85 این دو روایت صحیح را نقل کرده اند و ما جهت سندیت، عین هر دو را نقل می کنیم:

روایت اول که مستند صحیحی است، صحیحه ابراهیم بن عمر الیمانی است که می گوید: از حضرت امام صادق علیه السلام سؤال شد:

أَتَهُ سَائِلٌ عَنْ رَجُلٍ خَرَجَ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ مَعْتَمِرًا، ثُمَّ رَجَعَ إِلَى يَلَادِهِ، قَالَ ع: لَا بَأْسَ وَ إِنْ حَجَّ فِي عَامِهِ ذَلِكَ وَ أَفْرَدَ الْحَجَّ فَلَيْسَ عَلَيْهِ دَمٌ قَائِمٌ الْحُسَيْنَ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ خَرَجَ قَبْلَ التَّرْوِيَةِ يَوْمَ إِلَى الْعِرَاقِ وَ قَدْ كَانَ دَخَلَ مَعْتَمِرًا.

از امام صادق (ع) درباره کسی سؤال شد که در ماههای حج عمره بجا آورده و آنگاه به شهر خود بازگشته است که آن حضرت فرمودند: جایز است و اگر در همان سال حج بجای آورد و حج افراد انجام دهد بر او قربانی نیست و در ادامه امام (ع) می فرمایند:

حسین بن علی علیه السلام قبل از ترویبه به يك روز به جانب عراق حرکت کردند، در حالی که با عمره مفرده به مکه وارد شده بودند).

و روایت دوم صحیحه معاویه بن عمّار است که می گوید:

قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مِنْ أَيْنَ إِفْتَرَقَ الْمُتَمَتِّعُ وَالْمُعْتَمِرُ؟ فَقَالَ (ع): إِنَّ الْمُتَمَتِّعَ مُرْتَبِطٌ بِالْحَجِّ وَالْمُعْتَمِرُ إِذَا فَرَّقَ مِنْهَا ذَهَبَ حَيْثُ شَاءَ فَقَدْ إِعْتَمَرَ الْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي ذِي الْحِجَّةِ ثُمَّ رَاحَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ إِلَى الْعِرَاقِ وَ النَّاسُ يَرُوحُونَ إِلَى مِثْلِي وَ لِأَبَاسٍ يَالْعُمْرَةَ فِي ذِي الْحِجَّةِ لِمَنْ لَا يُرِيدُ الْحَجَّ.

(به امام صادق علیه السلام عرض کردم: فرق عمره تمتّع با عمره مفرده چیست؟

آن حضرت فرمودند: عمره تمتّع با حج مرتبط است و کسی که عمره مفرده انجام می دهد وقتی که آن را به پایان رساند، به هر کجا که بخواهد می تواند برود و امام حسین بن علی علیهما السلام در ذی حجّه عمره بجای آورد و سپس در روز ترویبه به عراق رفت در حالی که مردم به سوی منی می رفتند و کسی که نمی خواهد حج بجای آورد، جایز است که در ماه ذی حجّه عمره بجا آورد).

از این دو روایت صحیحه بوضوح استفاده می شود که امام حسین (ع) در ماه حجّ به عمره مفرده محرم شده اند و آن حضرت قبل از خروج از مکه در حال احرام حجّ تمتّع و یا عمره تمتّع نبوده اند تا در هنگام مصدود شدن از طرف دشمن و عمّال یزید علیه اللعنه به حکم مصدود عمل نمایند و یا به اصطلاح غلط مشهور تبدیل حجّ به عمره یا عمره تمتّع به مفرده پیش آید، تا عوام الناس حجّ ناقص از آن تعبیر آورند و زعیم حوزه علمیه نجف الاشرف و مرجع جهان تشیّع حضرت آیت اله العظمی سید محسن حکیم رضوان اله تعالی علیه در کتاب مستمسک العروه الوثقی جلد 11 ص 192 به این موضوع اشاره کرده و هر دو روایت صحیحه را بر نقل مقاتل ترجیح داده و چنین می نویسند:

(و اما تکیه بر آنچه در بعضی از کتابهای مقاتل آمده است، که امام حسین (ع) عمره خود را به عمره مفرده تبدیل نمود که ظاهر در این است که عمره، عمره تمتّع بوده و به مفرده تبدیل شده، صحیح نمی باشد).

با شرحی که بیان گردید، گمان نمی رود با مطالعه دقیق آن، کسی بگوید که امام حسین (ع) حجّ تمتّع خود را به عمره یا عمره تمتّع را به عمره مفرده تبدیل کردند.

سید رسول چاوشی

کارشناس ارشد پژوهش

اداره تبلیغات اسلامی